

SENY

REVISTA QUINZENAL NACIONALISTA

SUMARI

*Francesc Fontfreda, per Josep Maria Capdevila.
Dietari internacional, Setembre, per R. M.—Publi-
cacions.—Notes Ciutadanes.*

ANY I NÚM. VIII.

OLOT, 2.ª QUINZENA DE SETEMBRE DE 1919

SERVEI DE PUBLICACIONS DE «SENY»

Publicacions periòdiques recomenables

La Veu de Catalunya, diari. Subscripció trimestral, 6 ptes.

D'ací d'allà, Magazine mensual. Subscripció anual, 14 ptes.

Economia i Finances, revista quincenal. Subscripció anual, 9 ptes.

Agricultura, revista quincenal. Subscripció anual, 9 ptes.

Gasetta Catalana d'art dramàtic, revista mensual. Subscripció trimestral, 1'50 ptes.

Catalunya marítima, revista desenal. Subscripció anual, 10 pessetes.

La Revista, quaderns de publicació quinzenal. Subscripció trimestral, 2'50 ptes.

Quaderns d'Estudi, revista mensual de octubre a juny, o siguin 9 números a l'any. Subscripció anual, 8 ptes.

Biblioteca literaria de la «Editorial Catalana S. A.»

Preu, 2 ptes. volum, Subscripció anual (un volum mensual), 22 ptes.

Selma Lagerlof. Els Ingmarson, traducció de J. Sitjar.

Grimm. Contes d'infants i de la llar, traducció de Carles Riba.

J. Ruyra. La parada.

Arnold Bennett. El preu de l'amor, traducció de J. d'Albafior, (dos volums.)

C. Villiers de l'Isle Adam. Contes Cruels traducció de J. Folguera i J. Carner.

Homer. Odissea, traducció de Carles Riba, (tres volums).

J. Pons i Massaveu. L'auca de la Pepa.

J. Roig i Raventós. Argelaga florida.

J. M de Sagarra. Paulina Buxareu.

C. Planes i Font. En Pere i altres contes.

J. Morató i Grau. Arran del Cingle.

Mossèn Llorenç Riber. Els Sants de Catalunya. (Cicle romà).

SENY

REVISTA QUINZENAL NACIONALISTA

ANY I. NUM. VIII.

OLOT, 2.ª QUINZENA DE SETEMBRE DE 1919

FRANÇESC FONTFREDA

SEMBLANÇA LLEGIDA A LA SALA DE CONFERENCIES
DE LA BIBLIOTECA D'OLOT, PER JOSEP MARIA CAP-
DEVILA, LA NIT DEL DIA 23 D'AGOST.

Senyores, senyors.

Avui m'és cosa plaent fer-vos una semblança de Francesc Fontfreda. Diria que amb mitges paraules ja ens podríem entendre. Tant l'estimàvem, que amb mitges paraules només l'evocació fóra ja viva i poderosa. Mes avui, al contrari, hem de mirar que l'evocació no sigui massa viva, i llençarem sobre ella aquells vels que cauen sobre una cosa quan és intel·lectualment tractada, quan és vista d'alguna distància temps a través; llençarem sobre les nostres paraules aquells vels púdics d'intel·lectualitat que plaurien a En Fontfreda; provarem de parlar d'aquella manera única que podria plaure-li.

Francesc Fontfreda nasqué a Barcelona el dia 16 de maig de 1877. Passà a Barcelona els primers anys de la seva infantesa. La seva família s'instal·là a Olot on son pare tenia una fàbrica, i ell, aquí, cursà al col·legi dels Escolapis els estudis de Batxillerat. Me sembla que no ens hauríem d'afigurar que era gaire més que com un noi vulgar de la vila d'Olot de llavors; jo me l'imagino que tenia una certa agudesa més aplicada que no als llibres, a les petites facècies escolars; devia tenir ja aquelles frases incisives seguides d'aquella rialla burleta que no passava de dibuixar-se-li en la cara.

Jo el veig després, entre els records de la meva infància, a la fàbrica, entre aquelles màquines baixes de gèneres de punt, característicament

brugidores, en aquelles sales clares que eren com unes galeries amb grans vidrieres donant a les hortes de la vila. També recordo que baixàvem al jardí, un jardí sense arbres, mig jardí mig hort, amb taules de terrer cenyides de maduixeres. Aquesta impressió no m'és molt agradosa; fàbrica i jardí tenien pocs elements de bellesa i un cert aire utilitari.

Llavors era que En Fontfreda començava d'escriure al setmanari catòlic «El Deber». Carlins i lliberals dividien Olot. Els primers eren tal vegada més gent pagesa: propietaris de les masies dels entorns; els segons eren més de la vila. Tal vegada aquesta divisió entre vilatans i forans no donaria la real i exacta línia divisòria, però sí tal volta una línia aproximada.

Un canvi s'anava a començar llavors per les dugues bandes. Per la gent pagesa començava aquell temps malaurós en què les llibreries dels masos, que eren la llur noblesa, formades per llibres llatins de Cervera, per alguna obra italiana i francesa, alguna obra de jurisprudència catalana, tractats de dret romà i de teologia moral, gramàtiques, diccionaris i literatura popular; aquelles llibreries eren dutes a l'abandó d'unes golfes o a la rònega humitat d'una païssa. Amb el canvi del temps la gent de la vila alguna cosa anava a perdre i la gent de fora en restava espiritualment empobrida. Sobre la idealitat empobrida d'aquella gent no cal insistir gaire. En coneixem documents bé massa. En Fontfreda passà infància i joventut entre aquesta pobresa només.

La gent de vila o de ciutat perdia també; perdia molt intel·lectualment; perdia en els costums i en el tracte aquella sociabilitat plena de gràcia que era estada la noblesa d'algunes petites ciutats de Catalunya, com per exemple, Tarragona.

A canvi d'aixó, què s'esdevenia? Val més no insistir gaire en comentar el trist i lent apagament espiritual de les masies. Ja n'havem dit el tret característic. En canvi podem insistir més en la deplorable decadència de les maneres i viure de les ciutats. No sé quina mena de descomposició espiritual seguia fatalment l'extinció de la bona sociabilitat. D'una banda la gent havia esdevingut barbarament intolerant, i d'altra banda s'oferien fins a la vista de l'observador superficial, les incoherències més colpidores. La vida ciutadana s'havia degradat, en suma, a una rusticitat innoble.

Conta Miquel dels Sants Oliver, com era de ridícula la modesta bona societat barcelonina vora els costums de l'alta aristocràcia francesa que,

després de la revolució, emigrava a Barcelona. Era teatral i ridícula, però ja estava bé. Podia estar millor, però ja estava bé. La temor excessiva al ridícol ja és indicatiu de rusticitat; l'odi a la teatralitat, també. Totes les coses ben fetes—inclús les millors maneres de la millor societat francesa del XVII—són un poc teatrals i ridícoles. La bona i modesta aristocràcia de Barcelona podia fer riure. Però després feia plorar; tots sabeu les màximes cíniques que se n'emparaven; tots sabeu com la innoblesa més sordida apareixia a flor d'aigua. La gent perdia el saber somriure; només aprenia les formes dures o grotesques que avui ens representen les caricatures de Xavier Nogués. I com a Barcelona, a Olot i arreu de Catalunya.

S'havia perduda tota flexibilitat espiritual. S'havia perduda, doncs, tota tolerància. Alguna vegada havia sentit dir a En Fontfreda, i probablement ho havia escrit també, que per poder ésser tolerant calia no transigir. Tolerància no vol dir abandonar-se a les incoherències a què un atzar tímidament rebut pugui dur. Tolerància voldria dir poder ser, en una companyia amiga, tots a la vegada intransigents, amb una impecable coherència mental, sense perdre perxò el gust per la sociabilitat ni tampoc la curiositat múltiple per les opinions més distintes, admeses vora les nostres amb una somrient benevolència i una implícita confiança envers les persones que bé o malament les defensen: benevolència i bona confiança que són tal vegada la mateixa cosa que aquell fons comú de sensibilitat que les millors relacions socials exigeixen per la seva durada. Tots sabeu com sense això neix aquella típica desconfiança rústica. I contra l'absència de curiositat, com havia lluitat En Fontfreda! És probable que siguin les escrites entorn d'aquest lema les seves pàgines millors. Una de les coses que més havia plagut a En Fontfreda—prou que ho sabeu—era la lectura del *Glosari*. I no sé del *Glosari* què li plavia més, si l'alta ideologia o l'estil fluid i clar o la curiositat múltiple que en ell desvetllava.

El *Glosari* apareixia de seguida d'aquelles jornades tristes que en el mateix *Glosari* són descrites a propòsit del Dietari de Francesc Rierola. I era contra aquelles jornades una protesta vivent. El *Glosari* oposava a la inapetència espiritual mòrbida, la curiositat viva i vària; oposava a la migrada reclosió al terror nadiu segons el gust sentimental a la manera de J. J. Rousseau, o bé a la reclosió interior voluntària i dura a la manera espanyola, un imperialisme bell i les fórmules d'un internaciona-

lisme ample i vigorós; oposava a la peresa immersida en una vaguedat d'ànima, l'amor a l'ofici propi i al treball heròdic; a la cobardia provincial, oposava la lliure valentia i la franquesa més oberta; oposava a les encisades, tristíssimes blaneses estètiques i morals de fi de segle, una visió de la vida, viril, alegre i lúcida.

Tot això En Fontfreda ho traduïa en arguments en les seves polèmiques, i pensava que amb arguments reduiria l'adversari o bé a les seves creències o bé a la condició disgraciosa de sofista, contrària de la bella condició de clàssic. Ell torna sovint a la distinció entre clàssic i sofista en els seus escrits, distinció treta, en els dos mots, d'un próleg de M. G. Morente a la «Pedagogia Social» de Natorp i transitoriament acollida en el *Glosari*. Jo no crec tant com En Fontfreda que les argumentacions per sí puguin ésser gaire decisives en un procés de convicció. Jo diria que tota convicció, en el moment de produir-se té alguna cosa o molt d'estètic. Diríem que les natures individuals i col·lectives duen com en l'instint la trajectòria que llur vida seguiria si cap cosa no l'aturés i si alguna cosa a la vegada l'impel·lia. Imaginem que màximes i consells més que no normes a seguir siguin com normes només fecundes en certes natures que ja el són adequades; i que aquestes natures els reben, no com rebrien la duresa d'un manament cohibidor, sinó expansivament, alegrement, com és rebuda una franca inspiració súbita. Talment era rebuda per En Fontfreda la doctrina del *Glosari*. Aquella actitud d'una filosofia que troba la seva forma autèntica en el diàleg i que s'anomena ella mateixa dialèctica; aquesta actitud En Fontfreda la cercava quotidianament en el *Glosari*. Hi havia en la manera de cada acte seu la flexibilitat, la ironia que el bon diàleg reclama.

Així En Fontfreda era a Olot el més fervent amic de la bona sociabilitat. Per ell moviment ideològic i sociabilitat eren una mateixa cosa. Els seus articles no eren més que diàlegs amb la poca gent que sabia que els llegia.

Y ara s'escau tal vegada d'evocar aquell Fontfreda corporal, que la malaltia encorbava, que la fatalitat empobria i mal habillava, aquella cara barbuda i reflexiva, aquella vista atenta només que al pensament. Aspecte mal a propòsit per la vida de relació de la manera que intenta florir avui entre la burgesia de Barcelona. La vida de relació que volia i que era pròpia d'En Fontfreda recorda només la vida de relació

espiritual com era entesa molt en el segle XVII. No hi ha, per exemple, elogi acadèmic de Fontenelle que no retregui la copiosa correspondència que l'acadèmic elogiava sostenia. En Fontfreda sostenia una correspondència que anava creixent progressivament a mida que els seus estudis i la seva curiositat esdevenien més amples. Es que una inclinació de l'esperit autèntica, no queda mai reclosa, no s'avé a límits, i En Fontfreda, intentada tot just en la seva ciutat reclosa una descongestió de la desconfiança, de l'esquerparia, ja cercava un ambient més ample per esplaiar-hi l'esperit. I així quan s'alçà la crida als solitaris de Catalunya per establir entre ells alguna comunicació espiritual, una de les primeres veus que responia era la d'En Fontfreda. D'aquesta comunicació, quines millores no n'esperava!

Quasi tothom que ha parlat d'En Fontfreda ha observat l'exés d'il·lusió que en aquella festa hi havia. Però ens sembla que en això no hi havia equivocació; nosaltres podríem respondre que les coses mai s'han començades i continuades amb aquell bon ordre que el sentit comú reclamaria. Un poquet de folia ha calgut sempre. Veu's aquí una llengua que barboteja i ja es llença a la poesia èpica, veu's-aquí una prosa que ahir a penes es lligava i avui tot d'una es dona a la filosofia més alada. Això ho hem vist a Catalunya. Això s'ha esdevingut igualment arreu. Un avanç important, un avanç definitiu, sempre ve, no d'una preparació tímida, sinó d'un cop d'ala poderós.

Demés En Fontfreda podia il·lusionar-se d'aquella manera perquè tenia la fortuna de creure en l'eficàcia única de certes petites coses concretes, petites i fecundes com els gèrmens són sempre. Un exemple que escau poder retreure aquí és la manera com creia en l'eficàcia d'aquesta obra de les Biblioteques Populars. Ja sé que no esperar que les coses es facin evolutivament elles mateixes, que ésser amic de les realitzacions súbites, fa tal volta revolucionari. Sí, és veritat. I això també fa aristòcrata. I En Fontfreda com a bon aristòcrata, era també bon revolucionari.

D'ençà del primer de maig de 1915, dirigia la revista «Vida Olotina.» En ella apareixien anònimament o sota pseudònim els seus articles i notes. D'ençà de l'any 1912, plegada la fàbrica paterna, vivia en la major indigència. Meravellosament suportava amb un pur estoïcisme la fatalitat adversa. Només rompien l'aparent fredor del seu estoïcisme aquelles realitzacions que li semblaven victòries per la cultura de Cata-

lunya. El seu mateix nom d'escriptor poca cosa l'importava. El *Glosari* el descobria al públic l'endemà de la seva mort. Sobtadament finava a les cinc de la matinada del dia 30 d'abril de 1919.

DIETARI INTERNACIONAL

SETEMBRE

1.—Produeix viva impressió a Tokió la resolució de la Comissió senatorial americana respecte al Xantung.

2.— De pas per Nova-York, arriba a París el Cardenal Mercier.—Hom commina a l'Alemanya per a que modifiqui l'article 61 de la seva nova Constitució, relatiu a la agregació de nous territoris a l'Estat Alemany.

3.—Nova Zelanda ratifica el Tractat de Pau.—Es conegut el text definitiu del Tractat de Pau amb l'Austria. Queden modificades les conclusions econòmiques, mes no les territorials.

4.—Marxa a Viena la delegació austriaca. Renner diu que dubta que l'Assemblea nacional aprovi el Tractat.

5.—Wilson comença el seu viatge de propaganda en favor del Tractat.

6.—La Cambra dels Diputats nordamericana ha aprovat un projecte segons el qual tindran vot onze milions de dones.—El govern de l'Austria acorda recomanar a l'Assemblea l'aprovació del Tractat.

7.—L'Assemblea austriaca aprova el Tractat i dona a Renner poders per a signar-lo.

8.—Sembla que Romania i Servia firmaran el Tractat de Pau amb la Austria, amb certes reserves.—S'obra a Glasgow el Congrés de les Trade-Unions.

9.—Arriba a París, de pas per Londres, el mariscal Allemby.

10.—La Unió Sud-africana ratifica el Tractat de Pau amb l'Alemanya.—Renner firma el Tractat de Pau a les 10.15. No l'han firmat Romania i Iugo-Eslàvia, que esperen instruccions dels governs respectius. Se'ls ha donat de temps fins el 13.

11.—Es entregat a Bulgària el Tractat de Pau i la delegació marxa a Sofia. Hom ha concedit un plaç de tres setmanes per a examinar-lo.

12.—Es suprimeixen totes les organitzacions *sin-feiners* irlandeses.

13.—A espatlles del Govern italià, el genial d'Anunzio s'apodera de Fiume.

14.—Els Estats bàltics demanen a Clemenceau que sigui reconeguda la seva independència d'una manera oficial, i ésser admesos a la Lliga de Nacions.

15.—Els bolxevistes s'apoderen de Tobolsk i avancen sobre Omsk.— Hom celebra a París la sessió de clausura del Congrés Socialista Francés.

R. M.

PUBLICACIONS

LA PARADA.— *Joaquim Ruyra. Editorial Catalana.*— La primera característica de la paraula de Joaquim Ruyra és l'èsser viva. Com si el seu estil fos un organisme vivent, semblant al nostre, del qual cada paraula fos un membre. En escriure, Ruyra es deu sentir, millor que ningú, en el moment i acció que descriu.

Ruyra, millor, l'estil de Ruyra, es profund; profund en el sentit de com empremta. No és cert que del que ell ens diu sempre ens en resta alguna cosa en l'esperit?

El fàcil sentir-se infant anant a parar, l'esgarrifament—una mica casolà, una mica sobrenatural—de la fi del mon a Girona, el vèrtig del darrer vals cada volta que hom n'ou un, l'amor a aquelles tartanasses, deformes de tan gegantines.... dolces sensacions de *la Parada*.

I damunt de tota aquesta exuberància, rublerta sempre d'optimisme, aquella virolla moralitzadora en cada relat que hom imagina, encara que no ho estigui, i recordant tal vegada aquelles edicions de les faules d'Isop, impresa en lletra cursiva...

TRENTA POEMES.— *Millàs-Raurell.* Millàs-Raurell es abans que tot un inquiet. Millàs-Raurell mescla, intuitivament, moments d'infant i moments de gegant; així, amb aquestes alternàncies deu ésser el ritme del seu esperit. Per això precisament, dubtem d'aquell *serenament* del primer vers del llibre. Francament, aqueixa serenitat en obrir el llibre no l'arribem a concebre en Millàs-Raurell.

«sento que trem mon esperit
com l'oronell dins una mà agafat»
així es dibuixa, així el concebiem també nosaltres. La «Balada del nen indià» conté abundants els elements que abans apuntavem. Des dels primers versos.

«M'afigurava que eres, infant,
constructor, amb bambus, de cabanes..»
fins els darrers.

«... Així ton esperit sempre igual
[romandrà]
hi ha quasi un mon. I el Poeta el salva sens dubte perque es tan amic, tan germà de la naturalesa. El «Poema ingent» sol, ja el situa ací.

Millàs-Raurell es un inquiet, hem dit: i això li dona dret a emancipar-se d'un cúmulo de petiteses retòriques, però no

d'elements de ritme, de sintaxi i fins de lèxica. La inquietut en l'alliberament—suprema qualitat en la producció poètica—sembla donar dret a passar per damunt de tots els lligaments de forma. Però ens hem convençut finalment que aqueix dret és imaginari. Quan una literatura ateny un cert grau de depuració i excelsitud formal l'abandó i peresa tradicional dels poetes no es cap excusa.

LIRICA EDUCATIVA I PSICOLÒGICA.—D. *Lluís G. Fàbrega i Amat*. Hi ha a Lima un senyor català, don Lluís G. Fàbrega i Amat que ha publicat un opúscol titolat «Lirica, educativa i psicològica» i ens l'ha tramés amablement.

Es certament lloable la iniciativa i esperit que requereix publicar un llibre català a Sud-amèrica. Val a dir que aquest bon senyor ens diu ben poca cosa de nou en el seu llibret.

De tota manera per a parlar-ne amb rectitud caldria situar-se, car no és ben bé el mateix respirar dintre aquest fogueral viril de Catalunya o estar-ne allunyat amb un oceà entre mig.

LLIBRES REBUTS

HOMER.—*Odissea. Traducció de Carles Riba. Editorial Catalana.*

MOSSEN LLORENÇ RIBER.—*Els sants de Catalunya (cicle romà). Editorial Catalana.*

NOTES CIUTADANES

CONCURS PECUARI.—Els estudis d'agricultura del nostre amic Ramon Puig i Huguet esdevenen eficients fins a poder dur, tal vegada, en aquestes valls una completa renovació agrícol. Per intervenció seva el concurs pecuari d'enguany no serà una provatura isolada, i cada dos anys hi haurà un nou concurs que podria dur a conclusions cada vegada més segures. El ram pecuari, sospita el nostre amic que pot obrir vies més pròsperes a la agricultura olotina. Podem anunciar també la seva intenció de fundar aquí una Escola d'Agricultura que asseguraria en la comarca olotina el màxim de producció agrícol.

EDITORIAL.—Publicarem en un número pròxim el discurs presidencial de Mossen Fèlix Farró en el segon Certamen Musical. Així mateix ens ocuparem amb l'extensió deguda de la darrera Assemblea de Mancomunitat on el president, senyor Puig i Cadafalch, exposà la pròxima actuació de la Mancomunitat de Catalunya.

GERSEYS SENYORA

La casa dels generes de punt

J. SACREST

Carrer del Carme.--OLOT

OFICINA I LABORATORI DE FARMACIA

DE ANTON BOLÓS I VAYREDA

SERVEI ESCRUPULÓS I CIENTIFIC
MEDICAMENTS PURS GARANTITS
MODERNS APARELLS DE LABORATORI
ESPECIFICS; INJECTABLES; OXIGEN; ANALISIS

S. RAPEL, n.º 28

TELEFON n.º 40

**Terrens per a vendre
o acensar**

situats al millor punt urbanitzat
del Pla de Llacs

Raó Carrer de la Proa 16, 1er.

YOGHOURT

Se serveix a domicili

Per encàrrecs:

CELLER OLOTÍ

Passeig de Blay, 52